

Nasilje nad ženama: istraživanje provedeno diljem Europske unije

U članku 1. Povelje o temeljnim pravima Europske unije navodi se da je ljudsko dostojanstvo nepovredivo. Ono se mora poštovati i štiti. Člankom 2. jamči se pravo na život, a člankom 4. zabrana mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Člankom 21. priznato je pravo na slobodu od diskriminacije, uključujući i one utemeljene na spolu, a člankom 47. osigurava se pravo na pristup pravosuđu.

Kontekst

Nasilje nad ženama obuhvaća kaznena djela kao što su seksualno zlostavljanje, silovanje i „obiteljsko nasilje“ koja nesrazmjerno utječu na žene. To predstavlja povredu temeljnih prava žena u pogledu dostojanstva i jednakosti. Nasilje nad ženama ima dalekosežniji utjecaj jer ne utječe samo na žene koje su žrtve, već i na njihove obitelji, prijatelje i društvo u cjelini. Potrebno je kritički razmotriti kako društvo i država odgovaraju na to zlostavljanje. Stoga su potrebne mjere za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i na razini Europske unije (EU) i na nacionalnim razinama.

Mjere na europskoj razini koje mogu poslužiti za rješavanje problema nasilja nad ženama uključuju Direktivu EU-a o žrtvama kaznenih djela (2012/29/EU) i Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja (Istambulska konvencija). Direktivom EU-a o žrtvama kaznenih djela, donesenom 2012., uspostavljeni su minimalni standardi u području prava, pomoći i zaštite za žrtve kaznenih djela u EU-u, a u njoj se posebno upućuje na žrtve rodno utemeljenog nasilja, žrtve seksualnog nasilja i žrtve nasilja u bliskim odnosima. Istambulska konvencija, koju je Vijeće Europe donijelo 2011., prvi je pravno obvezujući regionalni instrument u Europi koji se sveobuhvatno bavi različitim oblicima nasilja nad ženama kao što su psihičko nasilje, uhođenje, fizičko nasilje, seksualno nasilje i seksualno uznemiravanje. Konvencija treba stupiti na snagu nakon deset ratifikacija.

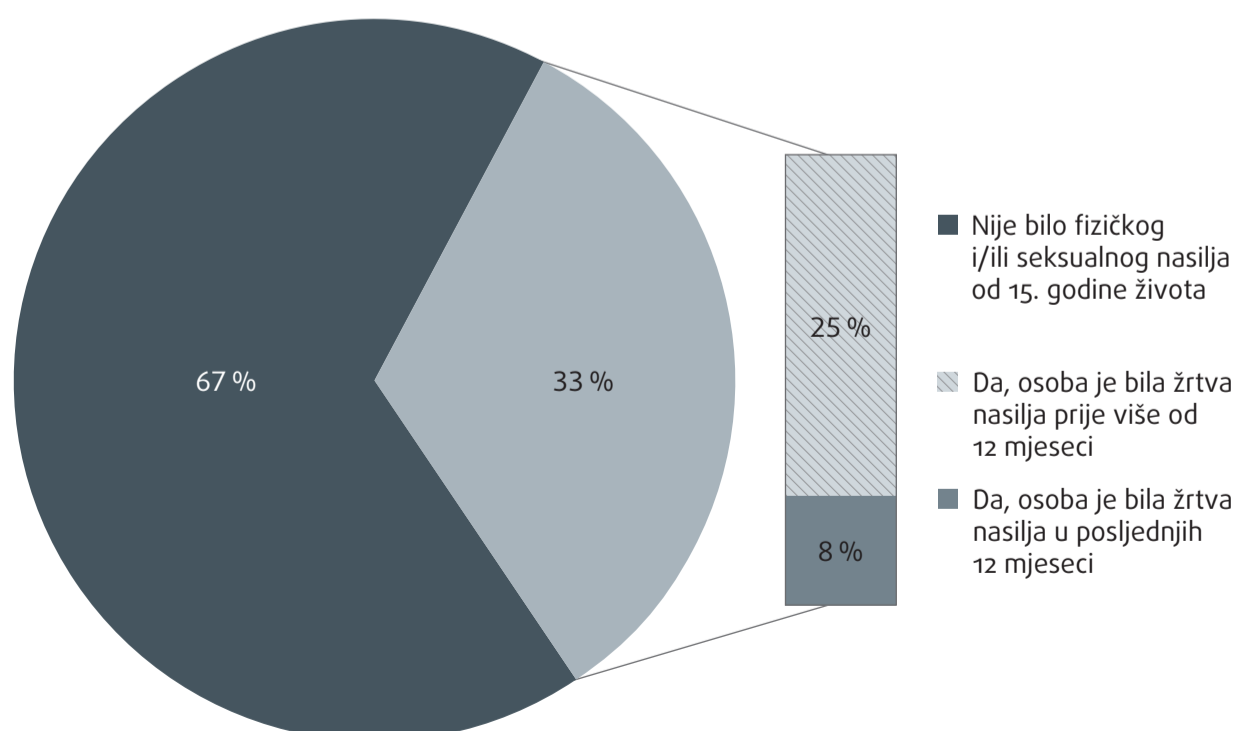
Usporedo s ovim ohrabrujućim kretanjima na području prava, dokazi na osnovi istraživanja o nasilju nad ženama koje je provela FRA (Agencija Europske unije za temeljna prava) diljem Europe ukazuju na to da većina žena koje su žrtve nasilja ne prijavljuje svoja iskustva policiji ili nekoj od organizacija za pružanje pomoći žrtvama. Posljedično, većina žena koje su žrtve nasilja ne dolazi u kontakt s pravosudnim sustavom i drugim službama.

Stoga je jasno da trenutačno u praksi nisu zadovoljene potrebe te da se ne provode prava mnogih žena u Europskoj uniji.

S obzirom na značajan utjecaj nasilja nad ženama, nepovoljna je činjenica da se tvorcima i provoditeljima politika u mnogim državama članicama EU-a još uvijek susreću s nedostatkom sveobuhvatnih podataka o razmjerima i prirodi ovog problema. Kako većina žena ne prijavljuje nasilje te ih sustav, za koji se često smatra da ne pruža dovoljnu podršku, ne potiče na to, službeni podaci kaznenog pravosuđa bilježe samo malobrojne slučajeve koji su prijavljeni. Posljedično, političke i praktične mjere za rješavanje problema nasilja nad ženama ne donose se uvijek na osnovi podataka utemeljenih na sveobuhvatnim dokazima. Premda su neke države članice EU-a i istraživačke ustanove provele ispitivanja i druga istraživanja o nasilju nad ženama, i dalje postoji nedostatak sveobuhvatnih i usporedivih podataka u ovom području diljem EU-a u usporedbi s drugim područjima kao što je zaposlenost, pri čemu velik broj država članica prikuplja podatke vezano uz rodnu pripadnost.

Istraživanje koje je provela agencija FRA diljem Europe odgovor je na zahtjev za podacima o nasilju nad ženama iz Europskog parlamenta, koji je Vijeće EU ponovilo u svojim zaključcima o suzbijanju nasilja nad ženama u EU. Rezultati istraživačkih intervjua mogu se razmatrati usporedo s postojećim podacima i nedostacima u pogledu znatnosti o nasilju nad ženama na razini EU-a i razini država članica te se mogu upotrijebiti za potrebe razvoja politika i mjera s ciljem borbe protiv povrede tih ljudskih prava.

Pokazatelj 1.: Žene koje su bile žrtva fizičkog i/ili seksualnog nasilja od 15. godine života u razdoblju od 12 mjeseci prije provođenja intervjua, EU-28 (%)

Napomena: Na osnovi podataka svih ispitanica (N = 42 002).

Izvor: Skup podataka iz FRA-inog istraživanja o rodno utemeljenom nasilju nad ženama, 2012.

Prikupljanje podataka i pokrivenost

Rezultati istraživanja FRA-e o nasilju nad ženama temelje se na intervjuima koji su uživo provedeni s 42 000 žena u svih 28 država članica EU-a, pri čemu je po državi članici prosječno održano 1 500 intervjua. Ispitanice su odabrane metodom slučajnog uzorka. Rezultati predstavljaju iskustva i mišljenja žena u dobi od 18 do 74 godine koje žive u EU-u. Standardizirani istraživački intervjui uključivali su pitanja o fizičkom, seksualnom i psihičkom nasilju, viktimizaciji u djetinjstvu te seksualnom uznemiravanju i uhođenju, uključujući nove medije za zlostavljanje kao što je internet. Ispitane žene bile su zamoljene da pruže informacije o svojem osobnom iskustvu različitih oblika nasilja, o tome koliko su često bile žrtve određenih vrsta nasilja te o tome kakve je posljedice nasilje ostavilo na njihove živote. Istraživanjem su prikupljene informacije i o prijavljivanju odnosno neprijavljivanju nasilja policiji te o tome koliko se žene koriste uslugama drugih službi koje mogu pružiti pomoć žrtvama.

Izdvojeni zaključci i moguće buduće mjere kao odgovor na nasilje nad ženama

Rezultati FRA-inog istraživanja imaju za cilj pomoći tvorcima politika i ostalim interesnim skupinama u rješavanju problema nasilja nad ženama diljem EU-a. FRA je na temelju rezultata istraživanja razvila niz detaljnih mišljenja koja su predstavljena u glavnim rezultatima istraživanja i sažetim izvješćima (vidi okvir „Dodatne informacije“).

Ova brošura daje prikaz nekih primjera zaključaka istraživanja uz koje su navedena opća razmatranja koje su moguće „buduće mjere“ u pogledu rješavanja problema nasilja nad ženama.

Razlike u rezultatima između i unutar zemalja

Razlike u stopama nasilja nad ženama između i unutar zemalja zabilježene su i drugim istraživanjima kao što je istraživanje Svjetske zdravstvene organizacije o zdravlju žena i obiteljskom nasilju provedeno u 10 zemalja i nacionalno istraživanje Sjedinjenih Američkih Država o nasilju intimnih partnera i seksualnom nasilju koje je provedeno u 50 država SAD-a.

Razlike među zemljama mogu odražavati brojne čimbenike, kao i stvarne razlike u stopama viktimizacije, poput toga: je li kulturno prihvatljivo razgovarati s drugim ljudima o iskustvima nasilja nad ženama, uključujući osobe koje su vodile istraživačke intervjue; te mogućnost da veća rodna jednakost u nekoj zemlji dovodi do veće razine razotkrivanja nasilja nad ženama s obzirom na veću vjerojatnost da će se o takvim incidentima otvoreno progovarati te da će se oni otvoreno rješavati u društvima s većom jednakosti.

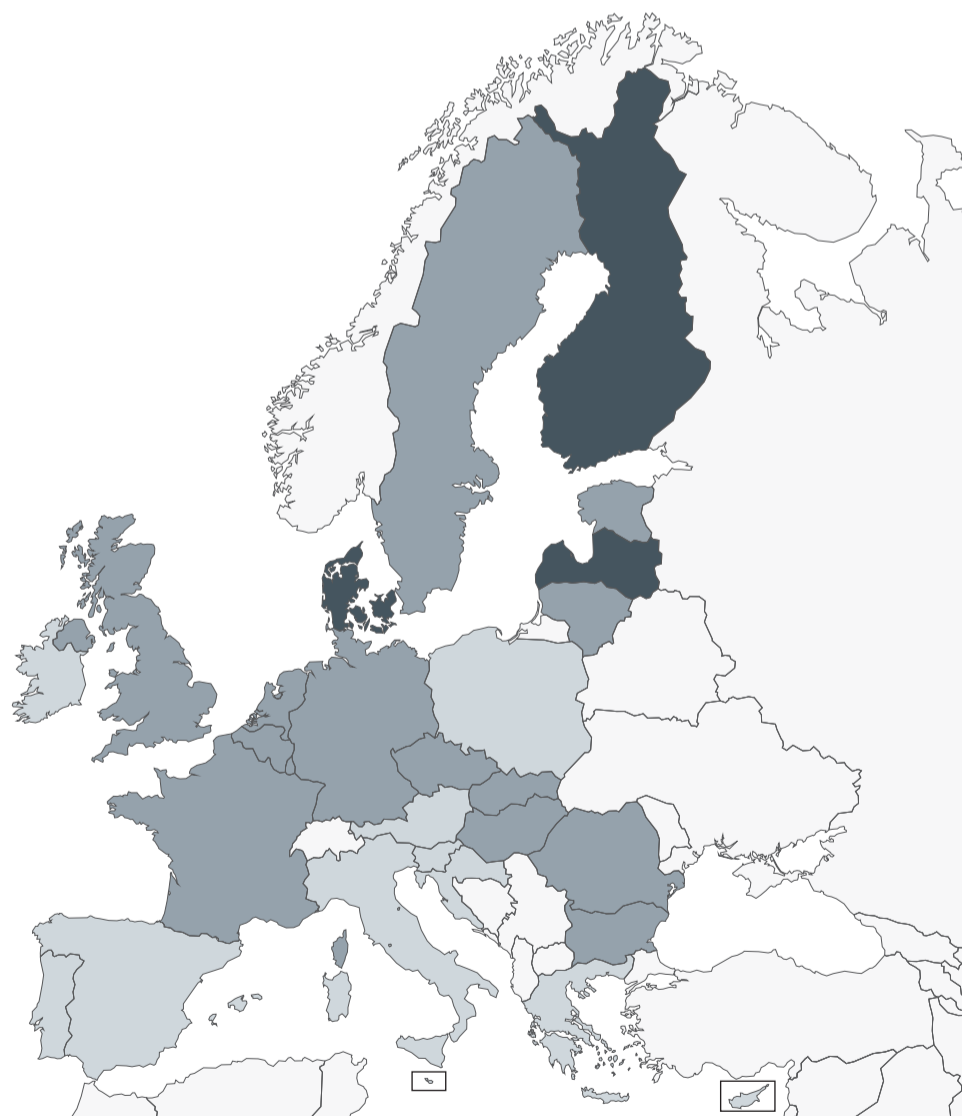
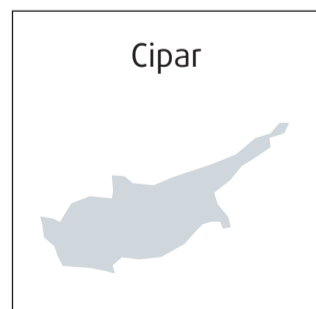
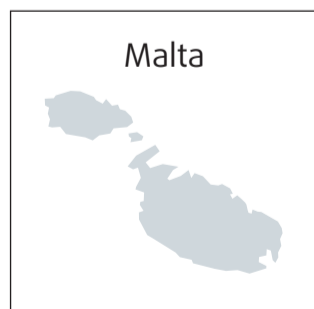
Glavni rezultati istraživanja i sažeto izvješće „Kratki pregled“ bave se nekim od mogućih razloga uočenih razlika. Detaljniju analizu rezultata na razini pojedinačnih država članica EU-a možete pronaći putem internetskog alata za istraživanje podataka koji je priložen uz istraživanje: <http://fra.europa.eu/en/vaw-survey-results>.

Fizičko nasilje

Procijenjeno je da je 13 milijuna žena u EU-u bilo žrtvom fizičkog nasilja u razdoblju od 12 mjeseci prije provođenja istraživačkih intervjua. To je 7 % žena u dobi od 18 do 74 godine u EU-u.¹

Pokazatelj 2.: Žene koje su doživjele fizičko nasilje i/ili nasilje od seksualnog partnera od 15. godine života, EU-28 (%)

EU-28 22 %
■ 10 %-19 %
■ 20 %-29 %
■ 30 %-39 %

Izvor: Skup podataka iz FRA-inog istraživanja o rodno utemeljenom nasilju nad ženama, 2012.

¹ Prema Eurostatovoj internetskoj bazi podataka, 1. siječnja 2013. u EU-28 živjelo je 186 590 848 žena u dobi od 18 do 74 godine. Vidi: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (šifra podataka *demo_pjan*; izvadak s podacima dobiven je 16. kolovoza 2013.).

Seksualno nasilje

Procijenjeno je da je 3,7 milijuna žena u EU-u bilo žrtvom seksualnog nasilja u razdoblju od 12 mjeseci prije provođenja istraživačkih intervjua. To je 2 % žena u dobi od 18 do 74 godine u EU-u.

Buduće mjere: Buduće strategije EU-a o jednakosti između žena i muškaraca mogle bi temeljiti na zaključcima istraživanja radi rješavanja problema u ključnim interesnim područjima vezano uz iskustva žena u pogledu nasilja. Primjeri bi mogli uključivati nove ili novo prepoznate oblike nasilja nad ženama kao što je uhođenje ili zlostavljanje putem medija novih tehnologija, kao i aspekte nasilja koje žene ne prijavljuju policiji i organizacijama za pružanje pomoći žrtvama.

Buduće mjere: S obzirom na razmjere nasilja nad ženama koje je zabilježeno u okviru istraživanja, u programskim planovima EU-a nakon Štokholmskog programa u području pravosuđa i unutarnjih poslova potrebno je osigurati da se nasilje nad ženama prepoznaje i tretira kao povreda temeljnih prava unutar okvira odgovora EU-a na kaznenu i kriminalnu viktimizaciju.

Jedna od 20 žena (5 %) bila je žrtva silovanja od 15. godine života. Ovaj se brojčani pokazatelj temelji na odgovorima na istraživačko pitanje: „Koliko često vas je, od vaše 15. godine života do sada, netko prisilio na seksualni odnos pritom vas silom držeći ili povrijedivši na bilo koji način?“.

U brojnim pravosuđima EU-a silovanje je pravno definirano tako da ne podrazumijeva samo to da je počinitelj koristio fizičku silu. U tom smislu, stopa silovanja u EU-u mogla bi biti veća od 5 %.

Buduće mjere: Direktiva EU-a o žrtvama kaznenih djela primjenjuje se na sve žrtve kaznenih djela i posebno upućuje na žrtve rodno utemeljenog nasilja uz ostale ranjive žrtve. Ova Direktiva pruža čvrstu osnovu za razvoj ciljanih odgovora na razini država članica na potrebe žena koje su žrtve nasilja u pogledu pomoći žrtvama i djelovanja kaznenog pravosuđa. U okviru ocjenjivanja provedbe Direktive koje provodi Europska komisija moglo bi se procijeniti udovoljava li Direktiva – u praksi – potrebama i pravima žena koje su žrtve nasilja.

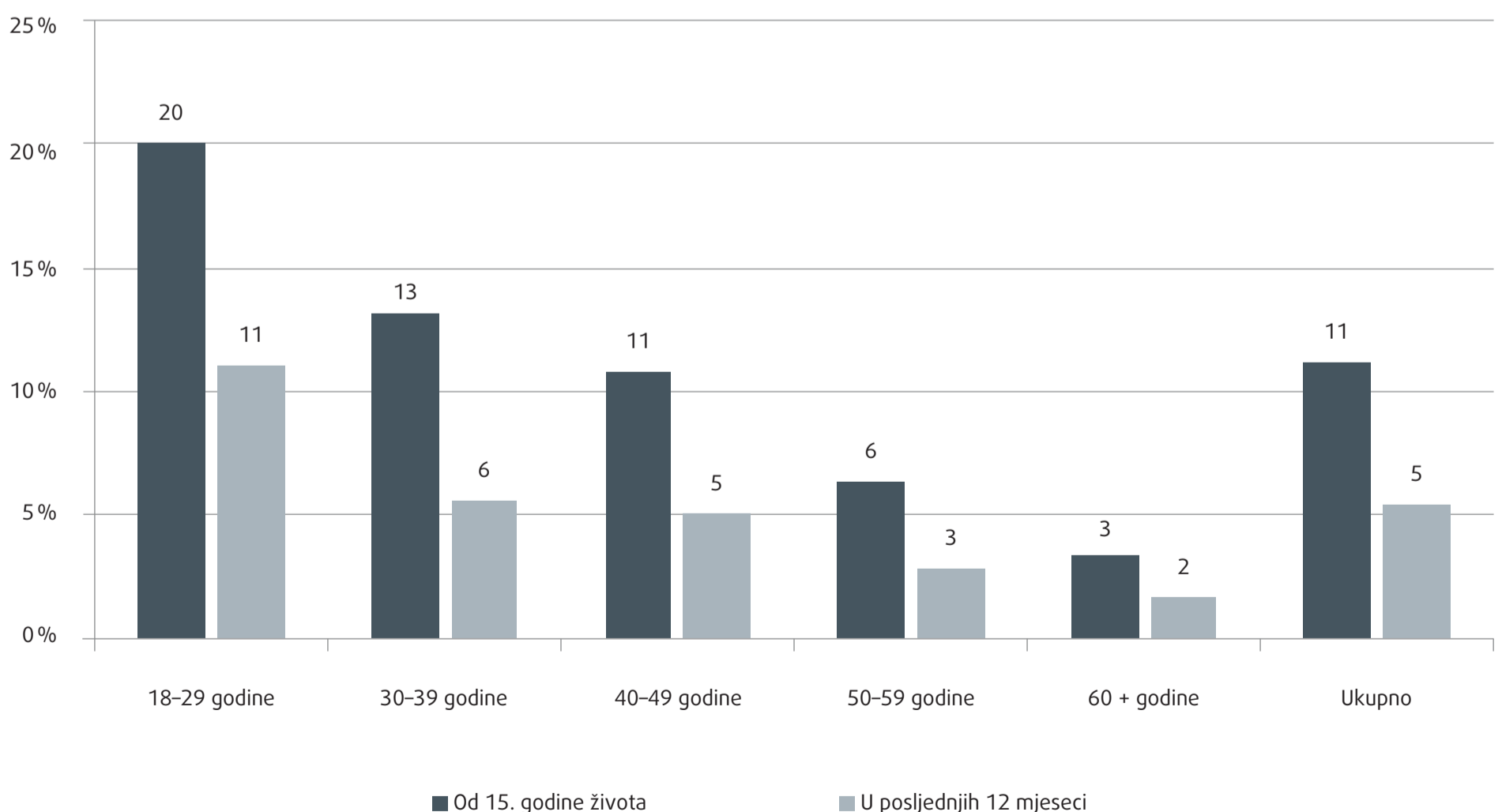
Buduće mjere: EU treba razmotriti mogućnost proširenja Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja (Istambulska konvencija). Trenutačno je to najobuhvatniji regionalni instrument koji se bavi rješavanjem problema nasilja nad ženama. Rezultati FRA-inog istraživanja također bi mogli biti poticajni u pogledu toga da države članice EU-a ratificiraju Konvenciju.

Otpriblike 18 % žena u 28 država članica EU-a bilo je žrtvom uhođenja od 15. godine života, a 5 % žena bilo je žrtvom uhođenja u razdoblju od 12 mjeseci prije istraživanja. To znači da je u 28 država članica EU-a 9 milijuna žena bilo žrtvom uhođenja u razdoblju od 12 mjeseci.

Kako bi se dobili ovi rezultati, žene su u istraživačkom intervjuu upitane jesu li doživjele situacije da je ista osoba opetovano bila neugodna prema njima ili im je prijetila na bilo koji od načina navedenih u popisu različitih radnji, na primjer, je li ista osoba opetovano „tumarala ili čekala ispred vašeg doma, radnog mjesta ili škole bez opravdanog razloga?“ ili „vam upućivala uvredljive, prijeteće ili šuteće telefonske pozive?“.

Buduće mjere: Države članice EU-a potiču se da razvijaju posebne nacionalne akcijske planove o nasilju nad ženama uz korištenje rezultata istraživanja u nedostatku podataka na nacionalnoj razini. Subjeki

Pokazatelj 3.: Seksualni oblici virtualnog uznemiravanja od 15. godine života i u razdoblju od 12 mjeseci prije provođenja intervjua po dobnim skupinama, uključujući neželjenu seksualno eksplicitnu e-poštu ili SMS-poruke uvredljivog sadržaja, EU-28 (%)

Napomene: Od svih žena, osim slučajeva u kojim odgovor na pitanje o virtualnom uznemiravanju nije bio primjenjiv (n = 35 820), ukupno 6 084 ispitanica označilo je kategoriju „nije primjenjivo“ u oba stavka. U 98 slučajeva nedostajale su informacije o dobi.

Izvor: Skup podataka iz FRA-inog istraživanja o rodno utemeljenom nasilju nad ženama, 2012.

civilnog društva koji rade sa ženama koje su žrtve nasilja mogu biti na koristan način uključeni u razvoj akcijskih planova kako bi pomogli da oni donesu praktične rezultate te da budu održivi.

Buduće mjere: Politika EU-a u područjima zapošljavanja, obrazovanja, zdravlja i informacijskih i komunikacijskih tehnologija trebala bi se baviti utjecajem nasilja nad ženama u područjima rada tih sektora. To bi se trebalo odraziti i na razini država članica putem posebnih intervencijskih politika i nacionalnih akcijskih planova koji se bave tim različitim područjima.

Otprilike 12 % žena navelo je da je doživjelo neki oblik seksualnog nasilja ili incident od odrasle osobe prije 15. godine života, što je 21 milijun žena u EU-u.

Rezultati pokazuju da je 30 % žena koje su bile žrtvom seksualnog nasilja od bivšeg ili sadašnjeg partnera također doživjelo seksualno nasilje u djetinjstvu, dok 10 % žena koje nisu doživjele seksualno nasilje u sadašnjoj ili prethodnoj vezi navodi da je doživjelo seksualno nasilje u djetinjstvu.

Buduće mjere: EU treba osigurati da se mehanizmi financiranja kojima se nastavljaju aktivnosti u okviru DAPHNE-a i drugih programa, koji na različite načine doprinose zaštiti djece, mladih i žena od svih oblika nasilja, mogu koristiti za daljnju potporu istraživanju i radu organizacija civilnog društva koje se bave problemima nasilja nad ženama. Osobito je potrebno osigurati financiranje rada službi za pružanje pomoći ciljanim žrtvama u području nasilja nad ženama.

Buduće mjere: Na razini EU-a i razini država članica potrebno je osnažiti pristup problemu žena koje su žrtve nasilja koji se temelji

na viktimizaciji i povredi prava. Proteklih godina zabilježeni su pozitivni primjeri u velikom broju država članica u kojima su „obiteljsko“ nasilje ili nasilje od „intimnog partnera“ prepoznati kao problem koji zahtijeva intervenciju države, a ne kao osobni problem.

Buduće mjere: EU i države članice mogle bi se obvezati na redovito prikupljanje podataka o različitim oblicima nasilja nad ženama. To može osigurati dokaze za razvoj politika u tom području i mjera na terenu. Eurostat i njegove odgovarajuće stručne skupine mogli bi pružati potporu tom postupku, a on bi se mogao koristiti kao izvor podataka za posebna tijela za praćenje UN-a i Vijeća Europe te Europskog instituta za jednakost spolova.

Polovica žena u EU-u (53 %) izbjegava određene situacije ili mjesta, barem ponekad, zbog straha od mogućeg fizičkog ili seksualnog napastovanja. Usporedbe radi, postojeća istraživanja o viktimizaciji i strahu od kaznenog djela pokazuju da daleko manji broj muškaraca ograničava svoje kretanje.

Buduće mjere: Politike i nacionalni akcijski planovi EU-a i država članica za borbu protiv nasilja nad ženama moraju se razvijati na osnovi dokaza koji izravno proizlaze iz iskustava žena koje su doživjele nasilje. Osim administrativnih i kaznenopravnih podataka, koji ne obuhvaćaju većinu neprijavljenih slučajeva žrtava nasilja, potrebno je prikupljati podatke o iskustvima žena u pogledu doživljenog nasilja. EU i države članice trebali bi zajedničkim naporima poticati i financirati istraživanja koja razotkrivaju informacije o razmjeru i prirodi nasilja koje doživljavaju žene. Ta bi se istraživanja mogla ponavljati svakih nekoliko godina kako bi se mjerila kretanja tijekom vremena.

Dodatne informacije:

FRA-ino sažeto izvješće o zaključcima istraživanja – **Nasilje nad ženama: istraživanje provedeno diljem Europske unije. Kratki pregled rezultata** – pruža pregled izdvojenih rezultata istraživanja i uključuje glavna mišljenja koja proizlaze iz zaključaka: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-results-at-a-glance>.

Izvješće o glavnim rezultatima istraživanja – Nasilje nad ženama: istraživanje provedeno diljem Europske unije. Izvješće o glavnim rezultatima (**Violence against women: an EU-wide survey. Main results**) – predstavlja sveobuhvatni prikaz zaključaka koji proizlaze iz podataka dobivenih istraživanjem te brojna detaljna mišljenja koja su posebno iznesena u pogledu rezultata različitih vrsta nasilja nad ženama kao što su psihičko i seksualno nasilje te seksualno uznemiravanje i uhođenje, koje su zasebno, po poglavljima, obrađene u izvješću: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>.

Za **internetsko istraživanje podataka** rezultata istraživanja o rodno utemeljenom nasilju nad ženama vidi: <http://fra.europa.eu/en/vaw-survey-results>.

Za pojedinih o metodologiji istraživanja – Nasilje nad ženama: istraživanje provedeno diljem Europske unije. Tehničko izvješće (**Violence against women: An EU-wide survey. Technical report**) – vidi <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-technical-report>.